

1. 3. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nový judikát: přístup obhajoby k dokumentům státního zastupitelství

Princip spravedlivého procesu vyžaduje, aby obhajoba mohla nezávisle přezkoumat zákonnost řízení. V řízení před Krajským soudem v Praze se podařilo prosadit zařazení rozsáhlejší korespondence mezi policejním orgánem a státním zástupcem do trestního spisu.

Historie případu

Po předběžném projednání obžaloby rozhodl soud o vrácení věci státnímu zástupci k došetření kvůli závažným vadám usnesení o zahájení trestního stíhání. Dozorující státní zástupce vrátil spis policejnímu orgánu, avšak žádná související komunikace mezi státním zástupcem a policejním orgánem v trestním spise založena nebyla.

Policejní orgán následně vydal nové usnesení o zahájení trestního stíhání. Stížnost proti novému zahájení trestního stíhání dozorující státní zástupce zamítl a podal novou obžalobu.

V novém řízení před soudem obhajoba úspěšně argumentovala následujícím způsobem: soud v původním rozhodnutí o vrácení věci poukázal na nezákonnost zahájení trestního stíhání. Je nepravděpodobné, že by takto zásadní vadu řízení státní zástupce nezmínil v přípisu, kterým vrátil spis policejnímu orgánu. Bývá zvykem, že dozorující státní zástupce v takové situaci policejnímu orgánu uvede „napravte vadu vytknutou soudem spočívající v ...“ nebo „je třeba učinit ...“, případně podobnou frází.

Pokud dozorující státní zástupce takovou větu uvedl, pak by to ovšem znamenalo, že dozorující státní zástupce nebyl oprávněn rozhodovat o stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání. Byl by totiž ignorován devolutivní účinek vyplývající z ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu.

Podle ustálené judikatury se za pokyn státního zástupce pokládá jakákoliv komunikace od státního zástupce policejnímu orgánu, pokud z ní lze dovodit vůle státního zástupce, aby policejní orgán provedl určitý úkon, a to i v případě, že taková komunikace není označena jako „pokyn“. V praxi se bohužel vyskytují případy, kdy státní zástupce uložil takovýto neformální pokyn, avšak později o stížnosti nezákonně rozhodoval sám. K tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. 5 Tz 53/2008, 4 Tz 46/2009, 7 Tz 5/2012, 7 Tz 32/2013, 5 Tz 46/2014.

Pokud v trestním spisu nebyla založena komunikace státního zástupce s policejním orgánem po původním vrácení věci k došetření, pak to znamená, že obhajoba neměla možnost nezávisle ověřit zákonnost přípravného řízení. To za situace, kdy uložení pokynu k zahájení trestního stíhání od dozorujícího státního zástupce se s ohledem na běžnou praxi jeví pravděpodobným.

Obhajoba proto namítla narušení principu spravedlivého procesu, pokud musí slepě spoléhat na to, co policejní orgán zařadí či nezařadí do trestního spisu. Obhajoba požadovala, aby byla seznámena přinejmenším s oním utajeným přípisem dozoruujícího státního zástupce policejnímu orgánu po původním vrácení věci k došetření.

Rozhodnutí soudu

Krajský soud v Praze přisvědčil argumentaci obhajoby. Pro vícečetné vady řízení pravomocně rozhodl o druhém vrácení věci státnímu zástupci k došetření a kromě jiného uvedl toto:

„Příslušnému policejnímu orgánu, resp. státnímu zástupci se dále ukládá, aby do spisu založili (a tím obhajobě zpřístupnili) písemné pokyny státního zástupce (byť by nebyly přímo tímto termínem označeny) zavazující policejní orgán k provedení příslušných úkonů, včetně zahájení trestního stíhání vůči obžalovaným XXX, XXX a XXX, poté, kdy byla trestní věc poprvé vrácena státnímu zástupci k došetření. Námitka obhájce obžalované XXX je v tomto směru důvodná, neboť dokud nebude postaveno najisto, zda takové pokyny byly uděleny či nikoli, není možno posoudit, zda o stížnosti proti novému zahájení trestního stíhání obžalované XXX (ale i obžalovaných XXX a XXX) rozhodoval příslušný státní zástupce (§ 146 odst. 2 písm. a) tr.řádu). Pokud by po případném doplnění těchto listin, bylo zjištěno, že o stížnosti skutečně rozhodoval nepřislušný státní zástupce, bude na místě takové pochybení napravit.“

Rozhodnutí není novátorské v tom, že by uznávalo přednost obsahu (faktický pokyn) před formou (výslovné označení za „pokyn“). To bylo vyřešeno již v minulosti.

Novinkou však je, že soud na námitku porušení principu spravedlivého procesu rozšířil povinnost státního zástupce nad rámec § 19 odst. 3 vyhlášky č. [23/1994](#) Sb. („Pokyny státního zástupce policejnímu orgánu k vydání usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, se zařadí vždy do prvopisu vyšetřovacího spisu. Ostatní pokyny se zakládají do prvopisu vyšetřovacího spisu, stanoví-li tak státní zástupce.“).

Soud uložil, aby v prvopise trestního spisu byly **veškeré pokyny** uložené státním zástupcem k provedení úkonů po prvním vrácení věci, a nikoli pouze pokyny k zahájení trestního stíhání. Z formulace „[...] **včetně zahájení trestního stíhání** [...]“ jasně plyne, že ne pouze takové! Díky tomu bude možno v širším rozsahu, a hlavně nezávisle na státním zastupitelství, posoudit zákonnost řízení.

Rozhodnutí krajského soudu není nejšťastněji formulované, protože uvádí povinnost předložit veškeré „pokyny“, aniž výslovně zahrnuje také přípis státního zástupce, kterým vrátil spis policejnímu orgánu – tedy právě ten dokument, kvůli kterému celá kontroverze vznikla. Nicméně smysl pokynu soudu je zřejmý a sleduje, aby obhajoba a soud mohly nezávisle na státním zástupci vyhodnotit, zda byl vydán pokyn k zahájení trestního stíhání či nikoli. To nutně zahrnuje i ukázání sporného přípisu státního zástupce po původním vrácení věci, ať už bude vydáván za cokoli.

Naprosto zásadním přínosem soudního rozhodnutí pak je, že soud neuložil tuto povinnost proto, že by obhajoba **prokázala** existenci pokynu k zahájení trestního stíhání a obejití devolutivního účinku (což obhajoba nebude schopna, když nebude mít přístup k podkladům). Krajský soud tuto povinnost uložil v situaci, kdy obhajoba namítla **možné** obejití devolutivního účinku!

Tímto posunem paradigmatu od spoléhání se na slovo jedné strany jsme se dostali blíže ideálu spravedlivého procesu, protože pokud se budeme muset slepě spoléhat na dodržování předpisů stranou obžaloby, je tím porušována zásada kontradiktornosti řízení. Ta přitom tvoří klíčovou součást spravedlivého procesu.

Kdyby obhajoba nemohla samostatně přezkoumávat zákonnost řízení, pak bychom nemuseli do spisu zařazovat ani soudní příkazy k prohlídce. Státní zástupce by jen prohlásil „příkaz existuje a vy nám to musíte věřit!“ ... to by samozřejmě bylo absurdní.

De lege ferenda

Citované rozhodnutí představuje jen první krok. Je záhodno, aby se i v jiných trestních řízeních obhajoba asertivně domáhala obdobného práva a postupně se toto rozšíření přístupu k písemnostem státního zastupitelství stalo běžnou věcí. Snad časem orgány přijmou i to, že by mělo jít o standardní postup nejen v případech vrácení věci k došetření. Možnost nezávisle ověřit zákonnost řízení by přece měla být vždy, ne pouze občas.

Do budoucna by stálo za to zamyslet se nad systémovým řešením, které by řešilo přístup obhajoby k informacím komplexně. Evergreenem jsou například informace, které zůstávají pouze v tzv. pomocných materiálech (jejichž existenci trestní řád vůbec nezná) a nenajdou si cestu do trestního spisu, protože podle policejního orgánu údajně nejsou relevantní - na což mohou mít obhajoba či soud jiný názor.

Zaručit přístup obhajoby k těmto informacím by mělo být jedním z bodů nového trestního procesu, aby se dal pokládat za skutečně moderní.

JUDr. Ing. Jan Vučka,
advokát

[Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 394/12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: paha@dhplegal.com

[*] Děkujeme klientovi za laskavý souhlas s anonymním publikováním části rozhodnutí.

Další články:

- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)